

Stichting Quadraten is de verzuiling voorbij

Penta Primair (christelijk) en Westerwijs (openbaar) schrijven onderwijsgeschiedenis. Sinds 1 januari vormen ze één stichting, Quadraten. Aan meer dan 150 jaar verzuiling lijkt in dit deel van Groningen en Drenthe een einde te komen. Scholen met een christelijke en scholen met een openbare signatuur zoeken samen met een achttal samenwerkende scholen een nieuwe, eigen identiteit. Dat betekent informele samenwerkings- en samenlevingsscholen en openbare en christelijke scholen onder één bestuur.

De nieuwe stichting telt 35 scholen met ruim 5100 leerlingen. Ruim 520 medewerkers verzorgen het onderwijs en de ondersteunende activiteiten voor de leerlingen in de regio Westerkwartier-Noordenveld. Vanuit Grootevast wordt de organisatie geleid door een tweehoofdig College van Bestuur. *PO Management* sprak met de bestuurders

“Heddema: ‘Mensen vinden het over het algemeen heel moeilijk om los te laten en een nieuwe weg in te slaan.’”

Johan Heddema en Gerrit Rotman over hun gang naar het ministerie en de plannen voor de toekomst.

HOE ZIJN JULLIE TOT ELKAAR GEKOMEN?

Heddema: ‘Door de krimp is er in een dorp vaak geen bestaansrecht meer voor twee scholen. Naast kwaliteit was kwetsbaarheid een doorslaggevend criterium. In 2007 hebben we onze eerste informele samenwerkingsschool opgericht. Gaandeweg zijn er zeven scholen bij gekomen. Uiteindelijk is daar de fusie uit voortgekomen.’

EEN GROTE MEERDERHEID IN DE EERSTE EN TWEDE KAMER STEMDE VORIG JAAR VOOR HET VOORSTEL OM SAMENWERKINGSSCHOLEN MOGELIJK TE MAKEN. IN HOEVERRE HEBBEN JULLIE BIJGEDRAGEN AAN DE TOTSTANDKOMING VAN DIE WET?

Heddema: ‘Bij een informele samenwerkingsschool vormen een openbare en een bijzondere school weliswaar één school, maar krijgt de school de denominatie van een van beide scholen. Een

andere vorm stond de wet niet toe. In de praktijk was dat overigens meestal het bestuur van de grootste school. Geen ideale situatie en ook best lastig soms. Op enig moment hadden we zicht op zelfs acht samenwerkingsscholen en toen zijn we naar OC&W gegaan met de vraag of we die samenwerkingen formeel konden maken. Volgens het ministerie was dat niet mogelijk. Niet omdat ze erop tegen waren, integendeel, maar de grondwet stond het niet toe. Daarop is een nieuwe wet voorbereid, die onder andere het samenwerkingsbestuur mogelijk maakte. Hoewel de Raad van State nog even tegensputterde, is de wet samenwerkingsscholen afgelopen zomer door het parlement aangenomen. In die wet is de identiteit van de samenwerkingsschool formeel geregeld. Ja, het klopt dus dat we aan de wieg hebben gestaan van deze toch wel bijzondere wetswijziging.'

WAAROM DEED DE RAAD VAN STATE MOEILIK?

Rotman: 'Het is allemaal leuk wat jullie bedenken, zei de Raad, maar volgens de grondwet is het niet mogelijk dat een openbare school en een bijzondere school fuseren en vallen onder het openbaar onderwijs. Dat schendt het neutraliteitsbeginsel van het openbaar onderwijs en de staat. En dat mag niet, want de staat heeft geen keuze te maken.'

Heddema: 'De minister en de Eerste en Tweede Kamer hebben daar uiteindelijk van gezegd: de maatschappij is veranderd, we kijken er iets genuanceerder naar en bieden een uitkomst in de vorm van aanpassing van de wet. Bij wet is nu vastgelegd dat

scholen één mogen worden, mits er een identiteitscommissie aanwezig is. Die commissie moet de nieuwe identiteit regelen en goed borgen.'

ZIJN JULLIE PIONIERS OF TRENDSETTERS?

Heddema: 'Nederland kent wel stichtingen waar zowel bijzonder als openbaar onderwijs onder valt. Dat is niet nieuw. Het bijzondere dat wij gedaan hebben, is die derde categorie benoemen: de samenwerkingsschool. Als in dorpen scholen te klein worden, dan moeten ze het samen gaan doen. Die samenwerking moet een naam hebben. En wij wilden dat juridisch bezegelen. In zoverre zijn we pioniers. Maar hoogstwaarschijnlijk zullen veel scholen en besturen volgen en dan zijn we trendsetter.'

IDEALISTEN OF REVOLUTIONAIRES?

Rotman: 'Idealisten. Geen twijfel. We zien allemaal hoe het onderwijs beweegt. We weten waar we naartoe willen. Maar ja, de praktijk is altijd weerbarstiger dan de theorie. Het gaat altijd trager dan je zou willen. Honderdvijftig jaar verzuiling ligt daaraan ten grondslag.'

Heddema: 'Mensen vinden het over het algemeen heel moeilijk om los te laten en een nieuwe weg in te slaan. Maar wat wij willen spreekt gelukkig een grote groep aan. Ten eerste willen we goed onderwijs en vervolgens kijken we hoe we dat onderwijs zo kunnen inrichten dat iedereen er inspiratie uit haalt en zich erin herkent. We hebben de tijd mee, want onderwerpen als spiritua-

liteit en identiteit worden niet meer door een afzonderlijke groep geclaimd. Ze worden breed gedragen en dat geeft je veel meer ruimte om hierover met elkaar in gesprek te gaan.'

HEBBEN JULLIE ZELF EEN BELANGRIJKE ROL GESPEELD IN DE TOTSTANDKOMING VAN DE FUSIE?

Rotman: 'Formats, plannen en strategieën doen het op papier uitstekend. Dat komt de kwaliteit van het fusieproces zeker ten goede. Maar de basis is heel simpel:

twee mensen kijken elkaar aan en zeggen vertrouwen in elkaar te hebben. Dat is heel belangrijk, want ze weten dat het een lastige weg wordt.'

Heddema: 'Met de voorganger van Gerrit, Henk Oosting, had ik ook een heel goede band. Zonder dat wederzijdse vertrouwen is zoiets als dit een kansloze missie. Het is en blijft mensenwerk.'

HEBBEN JULLIE GROTE HOBBELS MOETEN NEMEN?

Heddema: 'Jazeker. De eerste samenwerkingsscholen hebben overigens de meeste energie gevraagd. We moesten het dorp overtuigen waarom die samenwerking absoluut nodig was. Vaak leunden de ouders van de grootste school achterover en dachten: laat die kleine school maar komen. De kleinste school was daarop bang dat hij helemaal weggecijferd werd.'

HOE HEBBEN JULLIE DAT OPGELOST?

Heddema: 'Wij hebben steeds geprobeerd om die scholen gelijkwaardig te behandelen, los van de grootte. Dat ging bij de derde en volgende school wel veel gemakkelijker dan bij de eerste. Dat is een kwestie van ervaring. Daarnaast profiteren scholen van ervaringen van de voorlopers in de regio.'

WAS HET THEMA IDENTITEIT EEN HEET HANGIJZER?

Heddema: 'In het begin liepen de gesprekken daarover stroef. Soms polariseerde dat op school. Na een of twee jaar zeiden de scholen: 'We moeten elkaar veel meer respecteren en veronderstelde zekerheden durven loslaten.' Ook zag men in dat de verschillen helemaal niet zo groot waren. Religieuze onderwerpen kennen vaak ook een maatschappelijke variant, zonder die religieuze invalshoek. Onze christelijke waarden zijn immers in het

normale maatschappelijke verkeer heel gewoon. Dat beseffen veel mensen niet. Onze hele samenleving is daarop geënt. Uiteindelijk hebben scholen daar evenwicht in weten te creëren. Ook voor bijzondere thema's als het openingsgebed. Het is natuurlijk best lastig als een leerkracht die niet godsdienstig is het gebed moet verzorgen. In zo'n situatie neemt een andere leerkracht deze taak over. Leerlingen die het

prettig vinden, pikken het op en zij die niet godsdienstig zijn, horen het aan.'

Heddema: 'Je hoeft je handen niet te vouwen als het over God gaat. Op samenwerkingsscholen is wel ruimte voor het Bijbelverhaal. Daar praten we heel gewoon over. Het primair onderwijs is overigens een van de laatste domeinen waar nog heel sterk gehecht wordt aan de verzuiling. Bij de kinderopvang heb je het nagenoeg niet meer en in het voortgezet onderwijs kom je het ook steeds minder tegen. De bijzondere financiering van het primair onderwijs houdt die verzuiling in stand.'

WORDT HET GEMAKKELIJK OM MENSEN BIJ ELKAAR TE BRENGEN?

Heddema: 'De ouders van de huidige leerlingen maken hun bezwaren nog wel kenbaar, maar ze staan er over het algemeen

Rotman: 'De fusie heeft er ook voor gezorgd dat we nog meer dan voorheen onze missie en visie aan kunnen scherpen.'

WAAR WIL QUADRATEN NAARTOE?

Onder het mom van 'Wij willen het anders, kinderen willen het anders, kan het anders?' wil Stichting Quadraten een 'droomschool' realiseren. De school heeft de naam Nautiluscollege meegekregen, een school voor leerlingen van 0 tot 18 jaar. Het (latente) talent van alle leerlingen moet op deze brede school tot bloei komen. De ontwikkelbehoeften van de kinderen staan centraal. In dit onderwijsconcept worden leerlingen uitgedaagd nieuwsgierig te zijn, kritisch na te denken, zich te verwonderen, problemen op te lossen, te redeneren en verbanden te leggen. Leerlingen hebben een grote mate van eigenaarschap en doorlopen met eigen leerdoelen hun weg door de kamers van Nautilus. Leraren en ouders zijn partners in de opvoeding en ontwikkeling van leerlingen. Voor alle scholen biedt het concept ook aanknopingspunten om de eigen onderwijsontwikkeling verder inhoud te geven.

Quadraten
meer waarde^o in onderwijs en opvang

QUADRATEN OVER DE NIEUWE NAAM

Een nieuwe stichting, een nieuwe naam. De nieuwe organisatie is de verzuiling voorbij. Waar eerder twee zuilen stonden, ontstaat een ruimte die groter is dan de optelsom van de twee oude zuilen. Kwadrateren is slechts mogelijk als beide zijden gelijkwaardig zijn. Kwadrateren is machtsverheffen, het onderwijs naar een hoger niveau brengen.

Links Gerrit Rotman en rechts Johan Heddema

heel reëel in. Het zijn vooral de grootouders die nog wel eens de hakken in het zand willen zetten. Zij hebben de godsdienststrijd nog meegemaakt.' Rotman: 'Toch geldt dat de verzuiling veel minder streng is geworden. Dat zie je in de religieuze beleving, in de media, op school. Het is allemaal veel minder dogmatisch en dat heeft ook z'n weerslag op het onderwijs.'

KUNNEN SCHOLEN VEEL VAN ELKAAR LEREN?

Heddema: 'Jazeker. Dat is niet aan een denominatie gebonden. Er zitten pareltjes tussen de openbare scholen, waar de christelijke scholen hun voordeel mee kunnen doen. En vice versa!'

Rotman: 'De fusie heeft er ook voor gezorgd dat we nog meer dan voorheen onze missie en visie aan kunnen scherpen. We zijn groter, hebben meer expertise in huis en zijn ook een interessante partij voor andere kennisinstellingen geworden. Quadraten gaat voor innovatie. Met het Nautiluscollege (zie kader) willen we bijvoorbeeld een heel bijzondere school voor leerlingen van 0 tot 18 jaar realiseren. Als kleine stichting heb je gewoonweg niet de mensen en de mogelijkheden om zoiets uit te werken.'

WAT IS JULLIE UITEINDELIJKE DOEL?

Rotman: 'Voor ons is het belangrijkste dat het samenwerkingsbestuur is geregeld in de nieuwe wet. De nieuwe wet gunt ons dat wij als gezamenlijk bestuur verantwoordelijk zijn voor openbare, christelijke en informele samenwerkingscholen. Als het aan ons ligt, maken we daar formele samenwerkingscholen van.'

WAARVAN IS HET FORMALISEREN VAN EEN SAMENWERKINGSSCHOOL AFHANKELIJK?

Rotman: 'De wet geeft ons twee jaar de tijd om over die vraag na te denken. Bij het vormen van een formele samenwerkingschool komt er een identiteitscommissie die statutair de identiteit vaststelt. Ze zal ruimte claimen op dat terrein. Dat kan een welkome aanvulling zijn, maar het kan ook een nieuwe bestuurlijke laag gaan vormen. Daar zijn wij zeker geen voorstander van. Dat komt het onderwijs, het natuurlijke proces in de school, niet ten goede.' Heddema: 'Als die bevoegdheden een blok aan het been gaan vormen, dan blijven die scholen informele samenwerkingscholen. Als ze bijvoorbeeld bepaalde benoemingsrechten claimen, dan past het gewoon niet bij de fusiegedachte van Quadraten. Onze acht informele samenwerkingscholen hebben overigens allemaal een goed functionerende identiteitscommissie vanuit een eigen concept. Dus het kan wel.'

TWEE JAAR IS SNEL. WAAR GAAT JULLIE VOORKEUR NAAR UIT?

Heddema: 'Ik zou er graag formele samenwerkingscholen van maken. Nu staan ze nog te boek als obs of cbs. We willen graag dat ze officieel als samenwerkingschool worden aangemerkt.'

Rotman: 'De scholen moeten het ook graag willen en de gevolgen daarvan aanvaarden. Een nieuwe, gezamenlijke identiteit, dat moet het worden.'

TEKST EN FOTOGRAFIE FRANK STIENISSEN